

Bewaarplicht is niet noodzakelijk en niet effectief

Opinie-artikel Gelderlander, 9 september 2005

Door Sjoera Nas, werkzaam voor Bits of Freedom. Bits of Freedom is een onafhankelijke stichting die zich inzet voor digitale burgerrechten. Bits of Freedom is mede-initiatiefnemer van de petitie op stopdebewaarplicht.nl

De ministers van Justitie in Europa blijven vastberaden om uiterlijk 12 oktober een telecom bewaarplicht in te voeren, het plan om informatie over het bel- en internetgedrag van alle 450 miljoen Europeanen preventief op te slaan voor een periode van 1 tot 4 jaar. Dit ondanks luidkeels protest van vrijwel alle leden van het Europees parlement, van een meerderheid van het Nederlandse parlement, van heel veel sectoren uit de Nederlandse en Europese telecommunicatie-industrie, van een groot aantal privacy- en burgerrechtenorganisaties en van ruim 41.000 mensen die een lopende petitie tegen de bewaarplicht hebben ondertekend.

Tegelijkertijd is de Europese Commissie bezig met een eigen voorstel voor een bewaarplicht. Uit een uitgelekt concept blijkt dat de plannen elkaar inhoudelijk niet veel ontlopen. De voorgestelde bewaartermijnen zijn iets korter, maar net als de ministerraad weigert de Commissie om de twee belangrijkste vragen te beantwoorden: is deze wet echt noodzakelijk en effectief?

In plaats daarvan komen zowel de ministers als de Commissie met een puur emotioneel pleidooi dat de bewaarplicht goed is voor de veiligheid. Veel mensen zijn de afgelopen jaren bang geworden en geloven dat alles wat de politie kan helpen bij het voorkomen of opsporen van misdrijven, noodzakelijk is. Maar niet alles wat de politie kan helpen om het opsporingspercentage te vergroten, is wenselijk. Denk aan het opsluiten van verdachten zonder proces en het gebruik van geweld om bekentenissen af te dwingen. Het middel moet in redelijke verhouding staan tot het doel, het bestrijden van criminaliteit. Bij elke uitbreiding van de politie-bevoegdheden, en die zijn op telecomgebied in Nederland al extreem ver opgerekt in vergelijking met buurlanden, moeten wetgevers zich afvragen of de maatschappelijke kosten wel in verhouding staan tot de baten. Of deftiger gezegd, of de maatregel wel proportioneel is.

Maar over de noodzaak hoeft niet meer te worden gediscussieerd, zeiden CDA en VVD dinsdag in een debat in de Tweede Kamer. Het maakt niet uit langs welke weg de wet wordt ingevoerd, als het maar snel gebeurt.

Volgens CDA Kamerlid Corien Jonker was het voldoende als er dankzij de bewaarplicht 1 zaak opgelost kon worden, bijvoorbeeld als haar eigen kind vermist werd en de mogelijke ontvoerder dankzij telecomsignalen opgespoord kon worden. Dat valt goed te begrijpen als emotionele persoonlijke reactie op een 'wat als' vraag in de kroeg. Niemand wil slachtoffer worden van een misdrijf. Maar absolute veiligheid bestaat niet en geen enkele maatregel kan ooit alle misdaad uitbannen.

In het concrete vermissingsvoorbeeld lijkt een bewaarplicht volstrekt overbodig. Vrijwel alle telefoniegegevens zijn tenminste 3 maanden beschikbaar, omdat bedrijven de gegevens nodig hebben om rekeningen te versturen. Als de politie een vermissing pas na die tijd begint te onderzoeken, is er iets mis met de politie-organisatie, niet met de bewaartermijn van de gegevens.

Diezelfde redenering gaat op voor het onderzoek naar de aanslagen in Madrid en Londen. Meteen na die aanslagen zijn de gegevens opgevraagd van de mobieltjes van mogelijke daders. Ook uit het enige openbare en wetenschappelijke onderzoek naar nut en noodzaak van de bewaarplicht, eerder dit jaar uitgevoerd door de Rotterdamse Erasmus Universiteit, blijkt dat de politie 'in vrijwel alle gevallen' kon beschikken over de gewenste verkeersgegevens.

Al met al kun je maar 1 conclusie trekken en dat is dat verkeersgegevens een belangrijke rol kunnen spelen bij het oplossen van sommige soorten misdrijven. Invoering van een algemene wettelijke bewaarplicht leidt echter tot een onafzienbare berg aan gegevens, die vrijwel niet meer te doorzoeken valt. Het opsporingsapparaat kan de geweldige hoeveelheid digitale gegevens nu al niet meer aan. In het onderzoek naar de zogenaamde Hofstadgroep blijkt de AIVD bijvoorbeeld cruciale af luisterinformatie te hebben weggegooid omdat er geen tijd was om de opnames af te luisteren en te vertalen. Die onmacht wordt alleen maar groter als er dagelijks petabytes aan betekenisloze internetgegevens bijkomen.

Zelfs het hoofd van de Europese politiedienst Eurocop, Heinz Kiefer waarschuwt om die reden dat de voorgenomen bewaarplicht niet effectief is. Het doorzoeken van de boterberg gaat jaren kosten terwijl criminelen en terroristen de bewaarplicht volgens hem heel makkelijk kunnen omzeilen.

Eind deze maand vergadert de Tweede Kamer hoogstwaarschijnlijk voor de laatste keer over nut en noodzaak van de bewaarplicht. De ministers van Justitie mogen hun besluit alleen doordrukken als ze het unaniem eens worden. Het Nederlandse parlement kan een unieke rol vervullen in Europa door het huidige veto te handhaven op de bewaarplicht. Dan moeten bezorgde burgers hun volksvertegenwoordigers wel duidelijker herinneren aan hun taak om alleen wetten aan te nemen die aantoonbaar effectief en pertinent noodzakelijk zijn in een democratische samenleving.